

Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemlerinde Misyonerlik ve Spor

Ünsal TAZEGÜL

Yrd. Doç. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Asst Prof. Dr, Mardin Artuklu University, School of Physical Education and Sports

Orcid ID: 0000-0001-9772-9305

unsaltazegul@gmail.com

Öz

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde misyonerlik faaliyetlerinin büyük bir bölümü Amerikan Board ve Genç Hristiyan Birliği Örgütü tarafından yapılmaktaydı. Yapılan bu çalışmanın amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde misyonerlik faaliyetleri ve spor arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Yapılan bu çalışmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, farklı kütüphanelerden ve elektronik ortamda konuyla ilgili Türkçe ve İngilizce olarak yazılmış; dergi, kitap ve tezlere ulaşılmış, konuyla ilişkisi olanlar seçilerek çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren Amerikan Board ve Genç Hristiyan birliği örgütleri misyonerlik faaliyetleri için sporu bir araç olarak gördüğü, spor sayesinde birçok Müslümanın ilgisini çektiği ve birçok Müslümana Protestanlığı benimsettiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, Spor, Amerikan Board, Genç Hristiyan Birliği.

Missionary Work and Sports in The Last Period of The Ottoman Empire

Abstract

In the last period of the Ottoman Empire, most of the missionary activities were carried out by two organizations, namely the American Board and the Young Men's Christian Association. The present study aims to reveal the relationship between missionary activities and sports in the last period of the Ottoman Empire. As part of the research, a great deal of literature items were scanned. Thus, through browsing relevant journals, books and thesis found in various libraries and electronic media the most relevant works were selected and used in the study. It is concluded from the study that both organizations in question exploited sports for missionary activities in the Ottoman territories. It is also understood that the both attracted the attention of Muslims by means of sports and then protestantised many of them.

Keywords: Missionary Work, Sports, American Board, Young Men's Christian Association.

Giriş

Misyonerlik, Latince'deki "missio" kelimesinden türetilmiştir. Bu kelime, Fransızca ve İngilizceye "mission" olarak geçer. Misyon kelimesi; vekalet, yetki, görev, birine bir işi yapması için verilen özel görev gibi anlamlara gelmektedir (Erdem, 1999).

Hıristiyan inancında misyonerlik, resmi kilise teşkilatı veya herhangi bir Hıristiyan cemaat tarafından Hıristiyanlık inancının mesajını ve dinini yaymak amacıyla özel olarak yetiştirilen ve genel olarak Hıristiyanlık dışı toplumlarda görevlendirilen kişi anlamına gelir. Bu kişilerin kişilerin oluşturduğu harekete, misyonerlik adı verilir (Gündüz, 2002).

Yapılan bu çalışmanın amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde misyonerlik faaliyetleri ve spor arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Amerikan Board Örgütü ve Spor

Yapılan bu çalışmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda, farklı kütüphanelerden ve elektronik ortamda konuyla ilgili Türkçe ve İngilizce olarak yazılmış; dergi, kitap ve tezlere ulaşılmış ve konuyla ilişkisi olanlar seçilerek çalışmada kullanılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde misyonerlik faaliyetlerinin büyük bir bölümü Amerikan Board örgütü tarafından yapılmaktaydı. Uluslararası Amerikan Misyonerlerinin ilki olan, Amerikan Board örgütünün temelleri birkaç kolej öğrencisi tarafından atılır. Massachusetts eyaletinde yer alan Williams Koleji öğrencilerinin 1806 yılında kendi aralarında yaptıkları bir toplantı ile başlar. Aralarında Samuel J. Mills'in bulunduğu beş kolej öğrencisi kopan bir yağmur fırtınasının ardından, yakınlardaki bir sap yığının altına sığınarak burada İncil'i bütün dinsizlere tanıtmaya yemin etmeleri Amerikan Board'un kuruluş anı olarak kabul edilmektedir (Demir, 2008; Yücel, 2011).

Amerikan Board'un kurucuları misyonerlik faaliyetlerini daha geniş kitlelere ulaştırmak için 1808 yılında "Brethren" adında gizli bir örgüt kurarlar. Brethren'in liderliğini üstlenen Samuel Mills Williams Kolejindeki yakın arkadaşlarıyla birlikte Andover İlahiyat Okulu'na nakil olur ve burada yabancı misyonların gerekliliği konusunda kendileri gibi düşünen Samuel Newell, Adoniram Judson ve Samuel Nott ile tanışır (Anderson, 1863:39). Mills'in de aralarında bulunduğu dört isim Andover'deki kısa süreli örgütlenmenin ardından, Massachusetts'in Congregational ruhani liderliğine 27 Haziran 1810 tarihinde bir dilekçe ile başvurarak, dışa dönük bir misyon örgütü kurma düşüncelerini bildirirler (Smith, 1933:236). Yabancı ülkeleri hedef alan bu oluşumun ana amacı, dinsiz olarak tanımladıkları insanları Hıristiyanlık ile tanıştırmaktır. Andover İlahiyat Okulundan bazı profesörler ile bölgenin önde gelen isimlerinin bu düşünceyi

desteklemesinin sonucunda, genç öğrencilerin başlatmış olduğu bu girişim “American Board of Commissioners for Foreign Missions” örgütünün dogmasını sağlar ve örgütün toplam dokuz üyeden oluşan bir yönetim kurulu belirlenir (Wendel, 1980:141). Kuruluşundan kısa bir süre sonra bu dini örgüt kilise organizasyonlarından ve hayır sever insanlardan aldıkları büyük bağışlar sayesinde ülke dışında hemen faaliyetlere geçme imkanı bulur (Strong, 1910:12).

Amerikan Board 1820’lerden itibaren Osmanlı topraklarında misyonerlik faaliyetleri yürütmeye başlar. Ağırlıklı olarak Hıristiyan tebaasına yönelik Protestan misyonerliği niteliğinde olan bu faaliyetler, 1850’lerden sonra çok sayıda il ve ilçede; anaokulları, ilkokullar, liseler ve hastaneler kurularak yürütülmeye başlanır. Amerikan Board misyonerlerinin Osmanlı topraklarına olan ilk ilgisi, Kutsal Topraklar olarak adlandırdıkları bugünkü İsrail ve Filistin’in yer aldığı saha üzerine yoğunlaşmıştır (Demir, 2008). Bu sayede örgüt Hristiyanlığın doğmuş olduğu Kutsal Topraklara yayılmak ister. Ancak Osmanlı İmparatorluğunun sınırları içerisinde kalan bu Kutsal Topraklarda misyon oluşturmak son derece zordu. Bundan dolayı temel amacı, Kudüs olarak belirlenmiş olan Pliny Fisk ve Levi Parsons adında iki Board misyoneri yola çıkmadan önce, Board merkezince bu sahanın her yönüyle ilgili detaylı bir araştırma ve inceleme çalışması için görevlendirilir. Bu inceleme görevinin kapsamı, Osmanlı toprakları ve hatta İran’da yaşayan bütün topluluklar için nasıl bir misyon örgütlenmesinin formüle edileceği üzerine yoğunlaşmaktaydı. Parsons ve Fisk 1820 yılının Ocak ayında İzmir’e ayak basarlar. Burada ilk olarak dil öğrenimiyle işe başlayan bu iki misyoner daha sonra aralarına katılan Jonas King ile birlikte Kudüs, Beyrut ve Şam dolaylarında hem ufak çaplı misyonerlik girişimlerinde bulunurlar hem de saha taraması yaparlar. Ancak bu iki misyonerin saha araştırması 1822’de Parsons ve 1823’te Fisk’in ölümüyle yarım kalır (Demir, 2008). Dil öğrenimi ve çeviri çalışmalarını ardından Board’un Osmanlı topraklarındaki ilk yerleşimi Beyrut’ta olur. 1820’li yılların sonuna gelindiğinde Board misyonerlerinin Osmanlı sahasına ve bölgedeki merkezi ve yerel politik dengelere olan ilgisi önemli derecede artar. 1829 yılında Amerikan Board’un genel sekreteri Rufus Anderson Osmanlı topraklarına bir ziyaret gerçekleştirerek bu geniş saha üzerinde neler yapılabileceğiyle ilgili tespitlerde bulunur. Ziyaretin ardından kısa süre içerisinde İstanbul’da bir teşkilatlanma gerçekleştirilir. Beyrut’taki çalışmalar ise kaldığı yerden devam ettirilir. İstanbul’un doğusunda kalan geniş Osmanlı toprakları da plana dâhildi. Bu saha üzerinde başlatılacak olan misyonerlik çalışmaları için etüt hazırlığı yapmak üzere Eli Smith ve Harrison G. O. Dwight isimli iki Board misyoneri Anadolu’yu baştan sona kat edip Tiflis, Erivan ve Tebriz’e kadar ulaştıkları meşhur bir araştırma gezisini gerçekleştirirler (Tracy, 1842). Smith ve Dwight, bu gezi esnasında uğradıkları çok sayıda irili ufaklı yerleşim biriminin ekonomik, etnik, dini ve sosyal verilerini not

alırlar. Bu araştırma gezisi, Board merkezine kısa süre sonra Anadolu topraklarında oluşturacağı misyonlar için gerekli saha bilgisini edindirir (Demir, 2008).

1850'li yıllar Amerikan Board'un Osmanlı topraklarını harita üzerinde ve zihinlerde parçalara ayırarak misyon şemasını belirlediği bir dönem olur. Amerikan Board'un 1850 yılına kadar Osmanlı topraklarında sürdürmüş olduğu faaliyetler, Türkiye Misyonu adı altında gerçekleştirilir. Bu ad 1850 yılında Ermeni Misyonu olarak değiştirilir. 1856 yılına gelindiğinde Ermeni Misyonu kuzey ve güney olmak üzere iki parçaya ayrılır. 1860 yılına geldiğinde Amerikan Board'un temel şeması belirlenir ve Anadolu üç misyon bölgesine ayrılır: Batı Türkiye Misyonu, Merkezî Türkiye Misyonu ve Doğu Türkiye Misyonu (Bartlett, 1889).

Misyonerler; din, eğitim ve sağlık kurumları ile yayın faaliyetlerini amaçlarına ulaşmak için araç olarak kullanmışlardır. Okullar, kiliseler, manastırlar, hastaneler, klinikler, dispanserler, hayır cemiyetleri, yetim evleri, pansiyonlar ve spor kulüpleri misyonerlerin faaliyetlerini gerçekleştirdikleri en önemli sahaları olur. Misyonerler çocuklara, genç kız ve erkeklere yönelik faaliyetlere çok önem vermişlerdir (Haydaroglu,2002). Amerikan Board örgütü misyonerlik faaliyetlerini açtıkları okullar aracılığı ile ve kurdukları çeşitli sosyal kulüpler aracılığı ile yaparlar. Kurdukları okullarda ve açtıkları kulüplerde spora son derece önem vermişlerdir. Açılan bu kulüplerden biriside, Kayseri'deki Erkek Kulübüdür. Bu kulüp, 1903 yılında (PABCFM, Reel 628, No: 140). Talas'da Herbert Irwin ve Heirabed Kalidjian adındaki iki misyonerin yönetiminde çalışmalarına başlar. Kulüp programı içerisinde erkekler için pazar akşamları toplantılar düzenlenir ve genel bir programa bağlı kalınarak şarkılar söylenip, hikâyeler anlatılarak dualar edilirdi. Bu dönemde ise kulüpteki üye sayısı 45 ile 55 civarında olmuştur (PABCFM, Reel 618, No: 88). Amerikan Board belgelerinden öğrenildiğine göre, Erkek Kulübü sayesinde sokaklarda hiç bir işle uğraşmadan dolaşan gençler bir çatı altında toplanmıştır. Kulüp bünyesinde yapılan atletizm ve jimnastik çalışmalarıyla bölgedeki gençlerin dikkati çekilerek katılımcı sayısı 75 hatta 100 kişiye kadar ulaşır. Ayrıca birleştirici sporsal ve eğitimsel faaliyetler sayesinde Amerikan Board misyonerleri kulüp üyelerini İncil'le tanıştırp, onların İncili okumaları ve anlamaları sağlanır ve böylece kişilerin dinî inanç ve yaşam şekillerinde istedikleri düzeyde değişimleri ve Protestan olmaları için yoğun çabalar sarf edilir. Ancak bu dönemde kulübün finansal ve mekânsal sıkıntıları olması çalışmalarının daha etkin bir şekilde yürütülmesine engel teşkil eder (PABCFM, Reel 618, No: 110, 111). 1906 yılında kulüp çalışmalarını yürütmek için Talas'da bulunan bir evin küçük bir odası kiralanır. Sonraki yıl ise bütün ev kiralanarak kulüp faaliyetleri sürdürülür (PABCFM, Reel 628, No: 140). Bu kulübe gelmeden önce birçok gencin yaşam şekillerinin hiç hoş olmamasına rağmen, kulüp faaliyetlerinde katılarak özellikle ahlaki

açından değişmelerin olduğunu belirten Amerikan Board misyonerleri, bu kişilerin misyonerler tarafından yapılan çalışmalara önceleri şüpheyle yaklaştıklarını fakat daha sonra kendilerine inandıklarını ve Protestanlığı bu kişilere aşılayabildiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca bu kulüp bünyesinde yürütülen dinî çalışmaların yanı sıra jimnastik ve boks gibi sporsal faaliyetlerle de üyelerin dikkati çekilmiştir (Demir, 2008).

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilan edilmesiyle Herbert Irwin, Kayseri istasyonunda ki kulüp sayısını ikiye çıkarır (PABCFM, Reel 628, No: 172; PABCFM, Reel 628, No: 169). Bu kulüplerden biri Talas'da diğeri ise Kayseri'de çalışmalarda bulunur. Talas'daki kulübe yaklaşık olarak 100 üyesi varken, Kayseri'deki kulübe 200 kişi üye olmuştur. Amerikan Board belgelerine göre II. Meşrutiyetin ilan edildiği dönemde Kayseri'deki nüfus 50 ila 55 bin arasında olup, bunların 2/3 radikal Müslüman olarak ifade edilir. Misyonerler söz konusu bu Müslümanlar içerisine daha rahat nüfuz etmek içinde Kayseri'de açılan Erkek Kulübü aracılığıyla amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır. Kayseri'de açılan bu kulüp binasının 4 odası bulunmaktaydı. Bunlardan birisi okuma salonu, biri özel konuşma ve görüşme salonu, bir diğeri ise akşam sınıfı ve depo olarak değerlendirilmiştir. 4. ve en geniş oda ise çevredeki insanların ilgilerini daha çok çekmek amacıyla jimnastik salonu olarak dizayn edilmişti. Bu salonda; çember takımları, trapez, yatay bar ve paralel bar gibi spor aletlerinden yararlanılıp jimnastik antrenmanları yapılırdı. Ayrıca burası Pazar akşamları da toplantı salonu olarak kullanılırdı. Akşamları yapılan bu toplantılarda katılımcılara gramofon eşliğinde müzik dinletileri yapılıp, söylev ve konuşmalar ile misyonerlik faaliyetleri yürütülürdü (PABCFM, Reel 628, No: 172). Bu toplantılara ortalama katılım 200 kişi civarında olurdu. Amerikan Board belgelerine göre Kayseri'de yürütülmüş olan Kulüp çalışmaları sayesinde birçok Müslüman misyonerlerin istediği doğrultuda değişme kaydetmiş, yani Protestanlığa yakın bir anlayışa sahip olmuşlardır (PABCFM, Reel 618, No: 134, 135).

Kaynaklarda Çakmak'ta 1909 sonbaharında kurulan Erkek Kulübü'nün başarılı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmekte olduğu şeklinde bir açıklama yer almıştır (PABCFM, Reel 628, No: 131.). Fakat bir Ermeni köyü olan Çakmak'a uygun yapıların olmayışından dolayı bu kulüp faaliyetlerinden biri olan jimnastik çalışmalarının yapılamadığı, ileriki zamanlarda bu sıkıntının giderilebileceği ifade edilir (PABCFM, Reel 628, No: 140.). 1913-1914 döneminde Talas'daki Erkek Kulübü'ne ortalama 40 kişi katılmış olup, Pazar ayınlarına 65, Pazar akşamları yapılan toplantılara ise 55 kişi iştirak etmiştir. Kayseri'deki kulübe ise günlük ortalama 75 ila 80 kişi gelirken, bu sayı Pazar akşamları yapılan toplantılara da 250'ye çıkmıştır (Demir, 2008).

Osmanlının son dönem içerisindeki padişahlar halkın bir araya gelmesini istememekteydi ve halkı bir araya getirecek olan sporsal etkinliklere karşıydı. Bu durumda misyonerler için büyük bir avantajdı (Storrs, 1900).

Resim1: Misyonerleri eğlendirmek için yapılan güreş karşılaşması

Resim: 1, Amerikan Board üyelerini eğlendirmek için Kayseri de yapılan bir güreş karşılaşması (The story of American Board in Turkey, 1936).

Amerikan Board tarafından kurulan okullarda da spor eğitimi önemli bir yer tutmuştur. Bu okullardan biriside, Merzifon Amerikan Kolejidir. Bu okulun birçok branşta takımları bulunmaktaydı. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 2: 1900 yılı Merzifon Amerikan Koleji

Resim 2' de kolej öğrencisi sınıkla yüksek atlama yapıyor(<http://dliir.org/aba-photos-and-albums.html>).

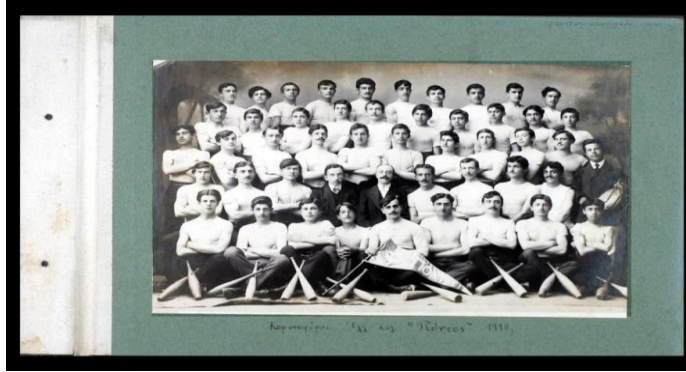
Merzifon'da açılan Amerikan Kolejinde de beden eğitimi son derece önemliydi. Çünkü Amerikan Board Misyonerleri spor eğitimlerinin öğrencilerin dersteki başarılarını olum yönde etkilediklerine inanıyorlardı. Ayrıca spor etkinlikleri okulların ders dışı etkinliklerinin önemli bir parçasıydı. Spor sayesinde daha çok halk kitlelerine ulaşabilmekteydiler (<http://dlir.org/aba-photos-and-albums.html>).

Resim: 3 Merzifon Amerikan Koleji Basketbol Takımı

Resim 3'de, Amerikan Koleji Basketbol Takımı Görülmektedir.

Resim: 4 Merzifon Amerikan Koleji Sporcuları ve Hocaları

Resim 4'de, Merzifon Amerikan Koleji Sporcuları ve Hocaları görülmektedir(https://www.archives.saltresearch.org/R/6686B37EM6TVK5S45BQIDG6C6RKMEGIXERJDIQRP1DR1ME9MYM-04107?func=results-jumpfull&set_entry=000001&set_number=000862&base=GEN01)

1893-1894 döneminde Merzifon Yatılı Kızlar Okulunun ders programında yapılan bir düzenlemeyle öğrencilerin halı, kilim, dantel, sırma işleme öğrenmelerinin yanında, Miss King'in başkanlığında Jimnastik dersleri de almaya başlarlar (Alan, 2002). Yatılı Kızlar Okulu'nun 1900-1901 eğitim-öğretim yılındaki mezuniyet ve yeni öğrenci kabul sınavı 19-21 Temmuz 1901 tarihinde Çarşamba-Cuma günleri arasında yapılır. Sınavlar öğrencilerin müzikal ve jimnastik gösterileri ile daha renkli bir hale

getirilmeye çalışılmış ve sınavlar sonunda mezuniyet töreni de 24 Haziran Pazartesi günü saat 10.00'da yapılır (PABCFM., Reel 618, No: 159-160).

Antep'te kurulan Merkezi Türkiye Kolejinin 1910-1911 ve 1913-1914 eğitim ve öğretim döneminde beden eğitimi ve spor dersi yer bulunmaktaydı. Buna ek olarak okulda bir spor derneği bulunmaktaydı. Aynı şekilde 1912-1913 Öğretim Yılı Tarsus Amerikan Koleji Öğretim Programında beden eğitimi ve spor dersi yer almaktadır (ABCFM, Reel 667, No: 562).

İstanbul'da bulunan Robert Koleji, spor programlarıyla Osmanlı İmparatorluğu'na çeşitli yenilikler getirmiştir. Robert Koleji'nde, 1904 yılında tamamlanan Dodge Gymnasium Osmanlı Devleti'nde hem ilk kapalı spor salonu hem de ilk basketbol sahası olma özelliği taşımaktadır. Robert Koleji, spor alanında da ön plana çıkmış ve kolejin Bebek yerleşkesinde 1890 yılında Türkiye'de ilk defa futbol oynanmaya başlanmış, 1896 yılında Türkiye'deki ilkokul spor kulübü "The Athletic Association" Robert Kolejinde kurulmuştur. 1929 yılında İstanbul'daki ilk stadyum hizmete açılınca kadar, Türkiye'deki tek atletizm sahası Robert Kolejinde olduğu için ülkedeki tüm atletizm faaliyetleri burada düzenlenmiştir (Biçer, 2010).

Amerikan Kolejinin İzmir'in Basmane semtinde 1882 yılında inşaatı tamamlanan okul binasının 28 odası bulunmaktaydı. Bu yeni binanın ilk katında; ilk ve orta dereceli sınıflar için derslikler, okuma odaları ve mutfak yer almaktaydı. İkinci katta ise yatılı öğrenciler için iki büyük yatakhane, öğretmen odaları ve banyolar bulunuyordu. Ayrıca okul bahçesi içerisinde yer alan ve daha önce ilkokul bölümü olarak kullanılan küçük ev ise yıkılmış, yeni binaya ek olarak spor faaliyetlerinde kullanılmak üzere bir salon inşa edilmiştir (Demir, 2014). Bir yıllığına İzmir'e gelen ve 1904-1905 eğitim-öğretim yılında İzmir Amerikan Kolejinde öğretmenlik yapan C. Auchinvole'nin katkıları ile daha önceleri eski yöntemlerle yapılan jimnastik dersleri yerine, kültür-fizik dersleri okulun ders programına eklenir. Böylece okulda, kız öğrencilerin zihinsel gelişimlerinin yanı sıra fiziksel gelişimlerine destek sağlayacak beden eğitimi derslerine de başlanır. İzmir Amerikan Kolejinde verilen bu beden eğitimi dersleri ise ileriki yıllarda meyvelerini verecektir. Okul bahçesinde kültür-fizik hareketleri yapan, voleybol gibi çeşitli spor faaliyetleri ile ilgilenen öğrenciler, Mart 1921 tarihinde ise bir basketbol takımı oluştururlar. İzmir Amerikan Koleji bünyesinde kurulan bu basketbol takımı ise İzmir'de bulunan kız okulları içerisinde ilk ve döneminin tek kız basketbol takımı olma özelliğine sahip olur (Demir, 2014). Örgütün İzmir Bahçecik'teki okuluna 1904 yılında bir spor salonu inşa edilir (Yıldız, 2012).

8 Mayıs 1912 yılında İzmir Kızılçullu'da başlayan okul inşaat çalışmaları 17 ayın sonunda tamamlanır (Demir, 2014). Yeni Amerikan Koleji kampüsü, öğretmen ve öğrencilerin her türlü ihtiyacına cevap verecek modern tarzda

ve planlı bir şekilde inşa edilir. Yapılan bu okulun spor salonu da bulunmaktaydı.

Resim:5 Amerikan Koleji İzçileri

Resim 5’de, İzmir Amerikan Koleji İzci Kulübüne Üye Bir Grup Öğrenci(Missionary Herald, Vol. 110, No. 6, June 1914, s. 271).

Resim:6 Amerikan Koleji sporcu ve hocaları

Resim 6’da, Okullar Arası Spor Müsabakaları Sonrası IC Öğrencilerinin Kazandıkları Kupa ve Okul Müdürü Alexander MacLachlan (Missionary Herald, Vol. 90, No. 9, September 1894, s. 365).

Genç Hristiyan Birliği Örgütü (Young Men’s Christian Association) ve Spor

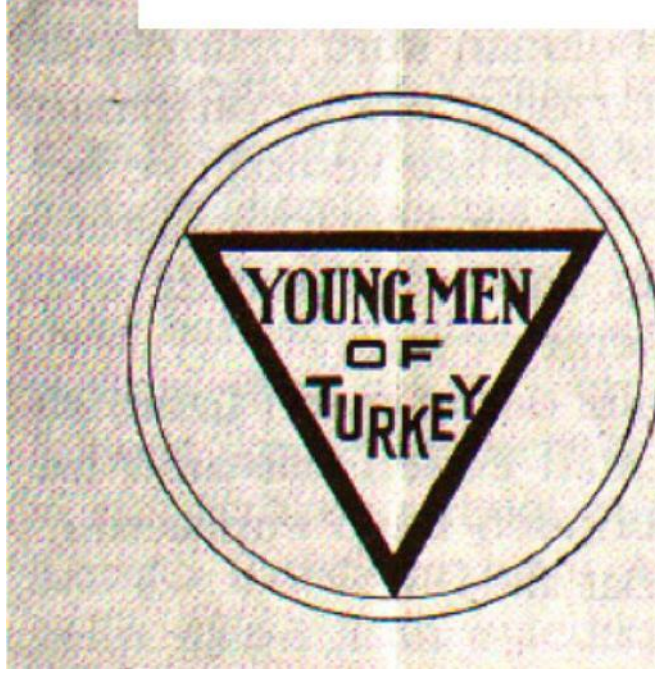
Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde misyonerlik faaliyeti gösteren diğer önemli örgüt ise, Genç Hristiyan birliği Örgütüdür. Bu örgüt, 1844 yılında George Williams tarafından Londra’da kurulur. Genç Hristiyan Birliği, İngiltere ve Amerika misyoner teşkilatları sayesinde, kısa bir zaman dilimi içerisinde tüm dünyada örgütlenir. Genç Hristiyan Birliği Örgütü kadınlar arasında faaliyet göstermek için 1857’de Young Women’s Christian Association’ı (YWCA) örgütünü kurar (Super, 1922). Genç Hristiyan Birliği Örgütü, İstanbul’da Amerikan Board Örgütünün çatısı altında, Amerikan misyoner faaliyetlerin bir uzantısı olarak faaliyete geçer (Çatalbaş, 2014). Genç Hristiyan Birliği Örgütünün kuruluşu Hristiyan eğitim kurumu olan Robert Koleji içerisinde olmuştur (Scott, 1957).

“Genç Hristiyan Birliği Örgütü kendisine iki amaç belirler: İlk amacı, Hristiyanlara Hristiyanlığı öğretmek ve diğer devletlerin himayesinde kalan Hristiyanları korumaktır. İkinci amacı, Hristiyanlığın Protestan mezhebini yaymaktır. Bu amaçla Genç Hristiyan Birliği Örgütü, Hristiyan gençlerini eğlence hayatından kurtararak dine yöneltmeyi, manevi, zihinsel, sosyal ve fiziksel durumlarını iyileştirmeyi hedefler. Genç Hristiyan Birliği Örgütü buna ilaveten İncirin sosyal hayatta yaşanmasını sağlamaya yönelik planlamalar da yapmıştır. Bu sebeple Genç Hristiyan Birliği Örgütünün sembolü olarak ‘beden, akıl ve ruh’ un birlikteliği anlamına gelen üçgen seçilir. Sembol, Eski Ahit’te Yasanın Tekrarı (Tesniye) 6,5’de geçen: “Tanrınız Rabbi bütün yüreğinizle, bütün canınızla, bütün gücünüzle seveceksiniz” ve Luka 10.27’de geçen: “Tanrın Rabbi bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün gücünle ve bütün aklınla seveceksin” cümlelerinden hareketle üretilmiştir. Aynı zamanda YMCA, Yuhanna 17.21’deki: “Hepsi bir olsunlar. Baba, senin bende olduğun ve benim sende olduğum gibi, onlar da bizde olsunlar. Dünya da beni senin gönderdiğine iman etsin” ifadesini kendisine rehber edinmiştir (Çatalbaş, 2014). Amerika’daki tüzüğünde kendisini “Gençleri İsa’nın saltanatına tevsi etmek” görevi ile tanımlayan YMCA, Osmanlı sınırları içinde çalışma alanlarını “Yabancı dil eğitimi, konferans, jimnastik, tenis, müzik vb” etkinlikler olarak açıklamıştır” (Çatalbaş, 2014).

Resim:7 Genç Hristiyan Birliği Örgütünün Sembolü

Resim 7’de, Genç Hristiyan Birliği Örgütünün Sembolü Görülmektedir.

YMCA Türkiye’de Yayınladığı İlk Tanıtım Broşüründe beden eğitimi ve öğretiminin önemine yoğun bir vurguda bulunur. Broşürde verilen bilgiye göre cemiyetin üç önemli bölümü vardı. Bunlar; Talim ve Terbiye Dairesi, Terbiye-yi Bedeniye Dairesi ve Terbiye-yi Dinîye ve Maneviye Dairesi. Bir başka deyişle “Eğitim ve Öğretim”, “Beden Eğitimi” ve “Dinî ve Manevî Eğitim” bölümleri (Uçar, 2013). Beden Eğitimi Bölümünün başında bir uzman bir direktör bulunmaktaydı. Beden eğitimi bölümünün ilk hedefi zayıf vücutları geliştirmek ve sağlıklı hâle getirmektir. Bunun için jimnastik dersleri verilmekteydi. Bunun dışında basketbol, voleybol, top atma, yüzme, koşma, açık hava oyunları oynamak gibi idmanlar da yapılmaktaydı. Beden terbiyesi faaliyetlerine kabul edilecek gençler önce bir doktor muayenesinden geçiriliyor, daha sonra da vücut durumlarına göre idmanlara başlıyorlardı (Uçar, 2013).

1931’de Emniyet Genel Müdürlüğü Raporunun içinde yer alan bir örgüt broşüründe ise Y.M.C.A.’nın eğitim programı hakkında çok ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Broşürde yer alan programa göre, Y.M.C.A.’nın amacı; ahlâken, fikren ve bedenen gençlerin seviyesini yükseltmektir. Y.M.C.A. her gencin hayatındaki gelişim benzerliklerinden yola çıkarak 14-20 yaş arası gençler için uygulanabilir bir program hazırladığını ve bu konuda Örgüt’ün kapılarının tüm gençlere açık olduğunu ileri sürüyordu. Cemiyet tarafından hazırlanan broşüre göre Y.M.C.A.; bu programın uygulanabilmesi için tüm üyelerine kütüphane salonundaki çalışma ortamı sağlamakla kalmamış,

bunun dışında konferanslar, muhtelif kurslar ve beden eğitimi dersleri ile de yardımcı olmak için harekete geçmişti.

Broşürde Örgütün eğitim programı üç ana bölümde değerlendiriliyordu: Fikrî Eğitim, Fizikî Eğitim, Ahlâkî ve Dinî Eğitim. Fikrî Eğitim 7 temel ilke üzerine oturtulmuştu:

Broşürde Fizikî Eğitim (Beden Eğitimi) de 7 temel ilke üzerine oturtulmuştu:

1- Her genç sağlığını sürekli kontrol altında bulundurmalı idi. Bunun için de her gece en az 8-9 saat uyumalı ve uyurken mutlaka odasının bir penceresini açık bulundurmalı, sabah uykudan kalkar kalkmaz ve yemek aralarında birer bardak su içmeli, dişlerini günde en az bir kez fırçalamalı, her gün açık havada vücut hareketleri yapmalı, her gün belli vakitlerde tuvalet ihtiyacını karşılamalı, ayakta dururken ve otururken doğru ve dik durmalı, temizliğe çok önem vererek haftada iki kez hamama gitmeli, saçlarını taramalı, tırnaklarını temizlemeli, kirli çamaşır giymemeli, düzgün ve temiz kıyafetler giymeli, ayakkabıları boyalı olmalı, her ne şekilde olursa olsun sigara ve alkolü içkilerden uzak durmalı, hayata hep olumlu ve iyi gözle bakmalıdır. Her gence "Ben temiz söz söylemek, temiz yaşamak ve temiz spor yapmak uğrunda elimden geldiği kadar çalışmağa ve arkadaşlarıma da bunlara uymaları konusunda yardım etmeğe karar verdim" yazılı bir belge imzalatılacaktır.

2- Her gencin kır hayatına alışması ve doğayı incelemesi için yıllık en az beş kez Y.M.C.A. yöneticilerinin gözetimi altında toplu gezilere çıkılmalı ve gezi sonrası her genç gördükleri ve düşündükleri hakkında bir rapor vermelidir. Kırdan en az üç gün açık havada kamp yapılmalı, yemek pişirmek ve bulaşık yıkamak konusunda herkes görev almalıdır. Her genç bu gezi sırasında sağlık için de kullanılacak en az beş farklı yabani meyve, yaprak, kök veya ağaç kabuğu toplamalıdır. Kıra gidenlerin sayısı 100 ve daha fazla ise özel sağlık önlemleri alınmalıdır. Bir kaza anında nasıl yardım edileceği, toplu gezi kuralları, ormanda dolaşmanın kuralları konusunda verilecek 10 konferansa tüm örgüt üyeleri katılmalıdır.

3- Örgüt üyesi gençler tüm spor oyunlarını öğrenmeli ve bunlara katılmalıdır. Basketbol, voleybol, tenis, futbol, beyzbol ve hentbol gibi oyunlardan en az dört tanesini öğrenmeli ve bu oyunlarda hakemlik yapabilmelidir.

4- Her genç grup halinde oynanan birçok oyunu da bilmelidir.

5- Her genç meydan oyunlarına da iştirak etmelidir. Denizde yüzme ve boğulma tehlikesi geçirenleri kurtarma konusunda gerekli dersleri almalıdır.

6- Her genç koşu, yüksek atlama, disk ve gülle atma, cirit, ipe tırmanma gibi spor dallarından en az birini öğrenmelidir.

7- Her genç yılda iki kez meşhur bir doktor ve beden eğitimi hocası tarafından boy, ölçü, vücut görünümü, bel kemiği, ayak, cilt, diş, göğüs ve genel sağlık konusunda genel bir kontrolden geçirilmelidir (Uçar, 2013).

Genç Hristiyan Birliği Örgütünün her şubesinde iki müdürü bulunurdu. Bunlardan ilk idareci ve ikincisi ise terbiye-i bedeniye ve icrasındır (Çatalbaş, 2014).

Y.M.C.A. Türkiye’de ilk faaliyetlerine başlar başlamaz ilk önce örgütlenmeyi planlar daha sonra ise, beden eğitimi ve sosyal eğitime önem verir. Y.M.C.A. düşüncesine göre ruh eğitim bu sürecin son aşaması idi. Y.M.C.A. genç nüfusun sportif faaliyetlere olan yoğun ilgisinin farkındaydı. Bundan dolayı da hedef kitlesine gençleri alan bu örgüt sorsal faaliyetlere çok önem vermiştir. Bu durum gençlere yönelik çalışan bir Örgütün işini şüphesiz ki çok fazla kolaylaştırmakta idi. Çünkü Amerika ve Avrupa kaynaklı basketbol, voleybol, futbol, atletizm vb. yeni spor türleri ile karşılaşan Osmanlı eğitimcileri; bu yeni ve göze hoş gelen sportif faaliyetleri yönetici oldukları kurumlarda bir eğitim enstrümanı olarak kullanmayı, yönetme ve yetiştirmede etkin hale gelmenin yolu olarak görüyorlardı. Bunun için de bu konuda kendilerine yardımcı olabilecek uzmanlara ya da öyle olduklarını düşündükleri kimselere çok büyük bir yakınlık duyuyorlardı. Nitekim Y.M.C.A. İstanbul Sorumlusu Darius Alton Davis, 24 Ocak 1914’te New York Dünya Komitesine gönderdiği Örgütün İstanbul’daki ilk üç aylık faaliyet raporunda bunun küçük bir örneğini anlatmıştır: “Bir Türk Okulunun müdürü; Y.M.C.A. akşam kursları kapsamında bir Türkçe sınıfı açmayı teklif etmiş, buna karşılık da Örgüt’ün oyun ve jimnastik öğretmesi için kendi okuluna beden eğitimi hocası göndermesini” istemiştir (The Orient, Vol. V; No:5; 4 February 1914, pp.46).

Y.M.C.A. örgütü 1919 yılında İstanbul da Amerikalı denizcilere yönelik bir şube açar. İstanbul da Amerikalılara ait ilk Denizciler Kulübü, Scorpion Gemisindeki 80 Amerikalı asker için 23 Aralık 1909’da Beyoğlu’nda açılır (Uçar, 2013). Spor, bu kulübün faaliyetleri arasında önemli bir yer tutmaktaydı. Kulüp üyeleri için Bebek Koyunda yüzme kursları başlatılmıştır. Hutchison; Y.M.C.A.’nın Suadiye Kampında yüzme dersleri de veriyordu. Y.M.C.A. İstanbul Şube Başkanı Elbert C. Stevens; Hutchison için “kendisinin buraya gelişi ile beden eğitimine bir lider arayışımıza yönelik dualarımız kabul oldu” demektedir (Stevens, 1920). 1920 yılı Ağustos’unun ikinci yarısından itibaren artan hava sıcakları nedeni ile kulüp tüm faaliyetlerini bina dışında, bahçede ve piknik alanlarında yapmaya başlamışlardı. Bu aşırı sığağa rağmen Taksim’deki beyzbol maçları sürdürülmüştü. Florya’da yüzme kursları başlatılmıştı (The Orient, Vol. VII, No:39, 15 August 1920, pp.388).

Haziran 1920’de Amerika’dan İstanbul’a gönderilen Papaz Ralp C. Hutchinson Amerikan Denizciler Kulübüne beden eğitimi direktörü olarak

atanır. Onunla birlikte İstanbul'a gelen Groves da Suadiye'de devam eden kampta beden eğitimi hocalığı görevini getirilir (The Orient, Vol. VII, No:32, 7 July 1920, pp.319).

Hutchison'un özellikle beden eğitimi konusunda Örgüt'e önemli katkıları olur. O gelmeden önce Constantinides, Costikian ve Elbert Crandell Stevens önderliğinde haftada üç akşam, dışarıdaki avluda oldukça büyük bir katılımı atletizm dersleri veriliyordu. Hutchison üç hafta içinde bunu yaklaşık 20 kişinin düzenli olarak katıldığı ve haftada dört, bazen de beş akşam yapılan bir faaliyet haline getirir. Bunun dışında beyzbol, basketbol, voleybol, çubuğa halka geçirme oyunu ve Fransız bowlingi de çok revaçta idi. Haftalık bu etkinliklere ek olarak, yüzmenin de dâhil olduğu düzenli atletizm programı Pazar günleri Suadiye Kampında yapılıyordu. Hutchison ve kapma katılan çok iyi yüzücüler diğerlerine yüzme öğretmeye başlamışlardı (Uçar, 2013).

Y.M.C.A. Şubat 1920'de, çeşitli sportif ve eğitici faaliyetlerle Kulübü daha cazip hale getirmeye çalışır. Y.M.C.A.'nın ilk Dama Turnuvası Denizciler Kulübünde yapılır. Bu turnuvada Y.M.C.A. Denizciler Kulübünü, 28-8'lik bir skorla yener. Yine kulüpte yapılan Satranç Turnuvasında da Denizciler Kulübü Y.M.C.A.'ya karşı 11-1 kaybeder (The Orient, Vol. VII, No:13, 25 February 1920, pp.121-122 ; The Orient, Vol. VII, No:21, 21 April 1920, pp.201-202).

1920 yılında İstanbul Y.M.C.A. üyeleri için her Çarşamba ve Cuma günü saat 7'de çok katılımlı jimnastik dersleri başlatır. Ders programı; beden eğitimi, halk dansları, müzik, spor oyunlar ve bokstan oluşmaktaydı. Ayrıca Cumartesi dışında her gün saat 12.15'te işadamlarına yönelik bir jimnastik sınıfı daha vardı (The Orient, Vol. VII, No:21, 21 April 1920, pp.201-202).

Y.M.C.A. tarafından Suadiye de 1919 yılında açılan kampta disk, cirit, gülle atma ve çeşitli deniz spor oyunları da öğretilir. Her sabah 9.00- 10.00 arası bir lider gözetiminde atletizm ve saat 10.00-11.000 arasında yüzme kursları veriliyordu. Kampa katılanların % 97'si ilk yüzmeyi burada öğrenmişlerdi. Kampa katılanlara tenis ve golf başta olmak üzere birçok Amerikan spor oyunu da öğretiliyordu (Uçar, 2013).

Y.M.C.A 1921 yılında İstanbul Cağaloğlu şubesini açarak yeni faaliyetlerini hayata geçirir. Y.M.C.A.'nın İstanbul Çarşıkapı'daki yeni merkezi örgüt üyelerinin de katıldığı bir merasimle 21 Ocak 1921 Cuma günü öğleden sonra saat 3.00'de açılır (The Orient, Vol. VIII, No:4, 26 January 1921, pp.33). Sonunda Beyoğlu'ndaki yeni bina da çok yetersiz kalmış ve örgüt de bunun ardından merkezini daha uygun ve daha geniş bir başka binaya nakletmişti. Mart 1922'de Y.W.C.A.'nın İstanbul'daki üye sayısı 900'ün üzerine çıkar. Bu sayı kısa sürede çok daha fazla da artabilirdi. Rapora göre Örgüt'ün en

büyük şansı kızlar için Beyoğlu'nda bulunan ilk ve tek jimnastik haneye sahip olması ve burasını da oldukça iyi yönetiyor olması idi(Uçar, 2013).

İstanbul Y.M.C.A. Örgütü'nün açılış sonrası ilk faaliyeti işadamlarına yönelik olarak Beden Eğitimi bölümünün başlattığı ve Sürekli iş ve sıfır oyun Jacki donuk bir çocuk yaptı. " Sağlık ve başarı için oyuna siz de katılın" sloganının kullanıldığı jimnastik programı olmuştu. Örgüt, Beden Eğitimi Bölümü Sorumlusu Elbert Crandell Stevens yönetiminde işadamlarının boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla tam donanımlı jimnastik salonunda ve oyun sahasında Pazartesi, Perşembe ve Cumartesi günleri saat 12.05'te başlayan özel kurslar veriyordu. Program kasları gevşetmek, dolaşım ve solunumu hızlandırmak için yapılan 10 dakikalık bir ısınma hareketinden sonra Yakınoğu'daki tek hentbol sahasında birkaç çeşit grup oyunları sırasıyla voleybol, basketbol ve hızlı hentbol ve son olarak da sıcak ve soğuk duş alınması ile 45 dakikada tamamlanıyordu. Ayrıca aynı mekânda Çarşamba ve Cumartesi günleri saat 5.30'da gençlerden bir gruba boks antrenmanı veriliyordu (The Orient, Vol. VIII, No:11, 16 March 1921, pp.104). Jimnastik Salonunda aylık 24'er saatlik eskrim ve gündüz kursları, 18'er saatlik boks ve jimnastik kursları, 17 saatlik akşam oyunları kursları verilmekteydi. Mart 1921 yılında 150 kişinin izlediği bir jimnastik gösterisi de yapılmıştır. 21 Ocak 1921 yılında açılan İstanbul Şubesinin 31 Mart 1921'de toplam 158 aktif üyesi bulunmaktaydı. Bunlardan 72'si Türk, 35'i Rum, 32'si Ermeni, 9'u Amerikalı, 5'i Arap, 2'si Rus'tu. 1'er üye de İranlı, Fransız ve Sırp idi (Uçar, 2013).

Y.M.C.A.'nın Ekim 1924,Eylül 1925 dönemi yıllık faaliyet programı Örgütün Beden Terbiyesi Dairesince çıkarılan "Pourl'amélioration de Votre Santé" (Sağlığınızı Geliştirmek İçin) başlıklı broşürde özetle şöyle denilmektedir:

Ekim 1924: Mevsim faaliyetlerine başlangıç olması münasebetiyle özel günlük idmanlar. Futbol birliği çalışmaları.

Kasım 1924: Basketbol, voleybol ve voleybol birlikleri genel toplantısı. Maraton koşusu.

Aralık 1924: İşadamlarının voleybol ve hentbol kulübü çalışmaları. Mevsim başlangıcı hentbol turnuvası.

Ocak 1925: Yeni yıl münasebetiyle umumun ziyaretine açık bulundurulan "Açık Ev (Open House)" günü. Dâhili atletizm müsabakaları.

Şubat 1925: Güreş birincilikleri. İşadamları için banket ve eğlence akşamları.

Mart 1925: Jimnastik müsabakaları. Basketbol serbest atış müsabakaları. Boks birincilikleri.

Nisan 1925: Basketbol birincilikleri. Hentbol birincilikleri.

Mayıs 1925: Beynelmilel Avrupa pentatlon (beşlik) müsabakaları. Yol ve meydan atletizm müsabakaları.

Haziran 1925: Haftalık gezi ve piknikler. Kazalara karşı mücadele. Sıhhat mücadelesi haftası. Beyzbol ve Playgrounbol birlikleri.

Temmuz 1925: Yüzme ve can kurtarma dersleri. Tenis birincilikleri.

Ağustos 1925: Beden Terbiyesi talim kulübü. Deniz yarışları (Uçar, 2013).

Y.M.C.A. tarafından 1920 yılının Şubat ayı içerisinde Derince de bir kamp yapılır. Basketbol, beyzbol, futbol, yüzme ve her çeşit yürüyüş etkinliği kamptaki spor etkinlikleri arasında yer almaktaydı (Warren, 1920).

Osmanlı Devletinde Y.M.C.A. faaliyette bulunduğu önemli bir şehir ise Merzifon dur. Mayıs 1916 da Merzifon Anadolu Koleji Merzifon'daki Y.M.C.A. Şubesine ait iki oda, yüzme havuzu, jimnastik salonu ve bina giderleri için örgüt toplam 9.900 dolar harcamıştır (Alan, 2008:66). Y.M.C.A. I. Dünya Savaşının ilk yılları da dâhil olmak üzere Merzifon da çalışmalarını sürdürmüştür. Merzifon Anadolu Kolejindeki öğrenciler arasında edebî ve sportif alanlara yönelik ilgiyi belli oranda sağlamıştı. Bu konuda aktif bir faaliyet yürütmekte idi (White, 1995:221).

Nisan 1920'de Y.M.C.A. Adana da Ermeniler için Gençlik Kampı düzenler. Adana YMCA'nın Antep'te öldürülen Amerikalı misyoner Frank L. Johnson'un adını verdiği ve yetim Ermeni çocuklar için açtığı Johnson Erkek Kampında 1920 yılı yazında toplam 250 erkek çocuk katılır. Kamp Müdürü Noone'un 31 Mayıs 1921'de The Orient'e gönderdiği bir mektupta verdiği bilgiye göre; örgüt tarafından buradaki kampta "Kamp İzicileri" adı ile izcilik grubu oluşturulacaktı. Yerli Ermeni öğretmenler kampa katılanlara her gün bir saat İngilizce olan Erkek İzci El Kitabından izcilik dersi vereceklerdi (The Orient, Vol. VIII, No:30, 27 July 1921, pp.297; The Orient, Vol. VII, No:32, 7 July 1920, pp.314). Kamp açıldıktan sonra Kamp Sorumlusu Byron M. Noone tarafından Adana Johnson Kampı hakkında 1921 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında İstanbul'daki Türkiye Sorumlusuna üç ayrı rapor gönderilir. Ağustos ayı raporuna göre, örgüt için en önemli problem Adana'nın sıcağı ve hastalıklardı. Yine de oyun, koşular ve yüzme faaliyeti devam ediyordu. Bu arada kampta gruplar arası takım rekabeti de yaşanıyor. Çünkü kampta iki basketbol müsabakası, iki voleybol müsabakası, iki futbol müsabakası, bir beyzbol müsabakası, bir kafes oyunu, bir bayrak çalma yarışı ve küçük çocuklar tarafından oynanan çok çeşitli oyunlar sergilenmişti. Ağustos ayı boyunca kamp dışından takımlarla da iki kez maç yapılır. Bunlardan ilki Adana Kampındaki çocuklardan yaşça daha büyük çocuklarla oynanan bir futbol maçı idi. Maçı karşı takım 2-0 kazanmıştı. İkinci maçta ise şehrin bir başka takımı ile 3-3 berabere kalınmıştı. Kamptaki çocuklar spor ayakkabıları olmadığı için yalınayak bu maçlara çıkmışlardı (Çelik, 1999). Kampta bulunan her

çoğunun haftada en az üç kere yüzme ve yürüyüşlere katılması ve bundan sonra da sıcak bir duş alması zorunlu idi.

Kamp yönetimi 30 Eylül'ü "Spor Bayramı", 1 Ekimi ise "Oyun Günü" olarak kutlamıştı. Bu nedenle bu iki günde kamptaki öğrenciler arasında yüksek atlama, uzun atlama, basket atışı, atletizm (koşu) ve disk fırlatma gibi sportif müsabakalar yapılır. Örgüt müsabakalar için bir futbol sahasına ve onun çevresinde bulunan Adana'nın ilk spor pistine sahipti. Johnson Kampındaki Spor Bayramına yaklaşık 400 kişilik bir izleyici katılır. İzleyiciler arasında Adana'daki Fransız İşgal Kuvvetleri Komutanı General Dufieux, Kilikya Ermeni Patriği II. Sahag, İşgal Kuvvetlerinin atadığı Adana Bölgesi Valisi ile Adana'nın resmi ve sosyal hayatında rol alan önemli kişiler de vardı. Tüm yarışlardan sonra; birinci, ikinci ve üçüncü olan çocuklara kamp yönetiminin ödülleri verilir. Ayrıca Kampın voleybol, basketbol, futbol ve beyzbol takımlarına seçilen tüm çocuklara, üzerinde kampın adının (Johnson'un) baş harfi olan J harfi yazılı formalar verilir. Spor Bayramı sonrası havalanın soğumasının da etkisi ile oyunların yerini okul dersleri alacaktı (Uçar, 2013).

Sonuç

Sonuç olarak Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde misyonerlik faaliyetinde bulunan iki önemli örgütün olduğu belirlenmiştir. Bunlardan ilk Amerikan Board diğeri ise Genç Hristiyan Birliği örgütüdür. Bu örgütler Müslüman halkın ilgisini çekebilmek için sporu bir aracı olarak kullanmışlardır. Osmanlı İmparatorluğunun farklı şehirlerinde açtıkları kulüpler ve okullarda spora son derece önem vermişlerdir.

Amerikan board üyeleri sporun insanlarla iletişim kurmada önemli bir araç olduğunun farkındaydılar. Bundan dolayı da geniş halk kitlelerine ulaşmak için sporu bir araç olarak kullanmışlardır (Rufus Anderson, D. D., Ll. D, 1872).

Kaynakça / Reference

- Alan, G. (2002) Merzifon Anadolu Koleji ve Anadolu'daki Etkileri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Alan, G: Amerikan Board'ın Merzifon'daki Faaliyetleri ve Anadolu Koleji, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008.
- Anderson, R. (1863). Memorial Volume of the First Fifty Years, Boston, s. 39.
- Bartlett, Samuel Colcoard (1889). Historical Sketch of the Missions of the American Board in Turkey, ABCFM, Boston.
- Bıçer, B. (2010). Amerikan Kolejleri Ve Bu Kolejlerin Türk Toplum Yapısına Sosyo-Kültürel Etkileri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Cem Târik Yüksel), İstanbul, Enderun Kitabevi, 1995, s.196. **kitap adı?**
- Çatalbaş, R. (2014). Young Men's Christian Association'ın Türkiye'deki Faaliyetleri. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 55(1), 101-122.
- Çatalbaş, R. (2014). Young Men's Christian Association'ın Türkiye'deki Faaliyetleri. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 55(1), 101-122.
- Çelik, K. (1999). Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922), Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.148-247.
- Demir, C (2008). Kayseri, Nevşehir, Niğde Üçgeninde Amerikan Board'un Eğitim Faaliyetleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Demir, C. (2014). Amerikan Board'un İzmir'deki Faaliyetleri ve İzmir Uluslararası Kolej, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Kayseri.
- Elbert C. Stevens, "General Report Constantinople Y. M. C. A.", The Orient, Vol. VII, No:38; 18 August 1920, pp.372-373.
- Elsbree, W.O. (1980). The Rise of the Missionary Spirit in America, Porcupine Press, Philadelphia.
- Erdem, M. (1999). Misyonerlik ve Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri. Dinî Araştırmalar, 1(3).
- George E. White, Bir Amerikan Misyonerin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları, (Tercüme:
- Gündüz, Ş. (2002). Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2(4), 1-21.

- Haydaroglu, İ. (2002). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar", *Türkler*, C. XIV, Yeni Türkiye Yay., Ankara: 2002, s.181–188.
- Latourette, K. Scott. (1957). *World service: a history of the foreign work and world service of the Young Men's Christian Associations of the United States and Canada*. New York: Association Press..341.
- MazıCıoğlu, M. M., & Üstünbaş, H. B. (2010). Gaziantep'te Amerikan Board Tarafından Yürütülen Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Aile Hekimliği Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 4(2).
- Missionary Herald, Vol. 110, No. 6, June 1914, s. 271
- Missionary Herald, Vol. 90, No. 9, September 1894, s. 365
- Richard S. (1900). *Addresses on foreign missions delivered before the American board of commissioners for foreign missions*, Publisher Congregational House Boston : American board of commissioners for foreign missions
- Rufus Anderson, D. D., Ll. D. (1872). "Late Foreign Secretary Of The Board." *History Of The Missions American Board Of Commissioners For Foreign Missions, Oriental Churches*. In Two Volumes. Vol, I. Boston: Congregational Publishing Society.
- Smith, T. (1933). *The Origin and History of Missions Vol II*, Boston, s. 236
- Strong, W.E. (1910). *The Story of the American Board*, Boston, s. 12.
- The story of American Board in Turkey (1936). Publisher [Boston]: [American Board of Commissioners for Foreign Missions] sayfa: 29
- Tracy, Joseph; *History of the American Board of Commissioners for Foreign Missions*, University Press, New York 1842. s. 234.
- Uçar, A. (2013). *Hıristiyan Gençler Cemiyeti Ve Türkiye'deki Faaliyetleri (1910- 1939), Yayınlanmış Doktora Tezi*İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- Yıldız, Ö. (2012). İzmit'te (Nicomedia) Amerikan Misyoner Faaliyetleri. *Gazi Akademik Bakış*, 5(10).
- Yıldız, Ö. (2012). İzmit'te (Nicomedia) Amerikan Misyoner Faaliyetleri. *Gazi Akademik Bakış*, 5(10).
- Yücel, İ. (2005). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kendi belgeleri Işığında Amerikan Board'ın Osmanlı Ülkesindeki Teşkilatlanması*, Kayseri

Yücel, İ. (2011). Anadolu'daki Amerikan Hastaneleri Ve Tıbbi Misyonerlik (1880-1930), Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara

Gazeteler

Noon Business Gym Class Y.M.C.A.", The Orient, Vol. VIII, No:11, 16 March 1921, pp.104.

"Activities in Smyrna", The Orient, Vol. VII, No:32, 7 July 1920, pp.314.

"Association News", The Orient, Vol. VII, No:13, 25 February 1920, pp.121-122.

American Sailors' Club", The Orient, Vol. VII, No:39, 15 August 1920, pp.388.

Association News", The Orient, Vol. VII, No:21, 21 April 1920, pp.201-202.

Association News", The Orient, Vol. VII, No:21, 21 April 1920, pp.201-202.

"Camp Johnson Adana", The Orient, Vol. VIII, No:30, 27 July 1921, pp.297.

"Opening of Stamboul Y. M. C. A", The Orient, Vol. VIII, No:4, 26 January 1921, pp.33.

"Three Months of Y.M. C. A. in İstanbul", The Orient, Vol. V; No:5; 4 February 1914, pp.46.

171 "Association News", The Orient, Vol. VII, No:21, 21 April 1920, pp.201-202.

Macde Radford Warren "Y.M.C.A. Summer Camp Souadie", The Orient, Vol. VII, No:31, 30 June 1920, pp.303-304.

Personal", The Orient, Vol. VII, No:32, 7 July 1920, pp.319.

Arşiv Belgeleri

P. A B. C. F. M., Reel 618, No: 159-160.

PABCFM, Reel 618, No: 110, 111

PABCFM, Reel 618, No: 134, 135).

PABCFM, Reel 618, No: 88

PABCFM, Reel 628, No: 131.).

PABCFM, Reel 628, No: 140

PABCFM, Reel 628, No: 140

PABCFM, Reel 628, No: 140).

PABCFM, Reel 628, No: 169

PABCFM, Reel 628, No: 172

PABCFM, Reel 628, No: 172

PABCFM, Reel 628, No: 189, 190

PABCFM, Reel 629, No: 765.

İnternet Kaynakları

<http://dliir.org/aba-photos-and-albums.html> (Erişim Tarihi: 11.09.2017).

https://www.archives.saltresearch.org/R/6686B37EM6TVK5S45BQIDG6C6RKMEGIXERJDIQRP1DR1ME9MYM-04107?func=results-jump-full&set_entry=000001&set_number=000862&base=GEN01(Erişim Tarihi: 11.09.2017).

